

HANS SANDEBRING:

SACO i partipolitiken

Det talas en del om korporatism i svensk politik. Sant är att de stora organisationerna under senare år alltmer engagerats i politiskt arbete: nya förslag sänds nästan automatiskt på remiss till i varje fall LO. Direktörsassistent Hans Sandebring i SACO kan tala för sin organisation. Han framhåller att SACO inte är politiskt bestämt åt vare sig höger eller vänster. Medlemmarna röstar hur de behagar. Men han framhåller, att alla frågor, som berör medlemmarnas ekonomiska intressen, samtidigt är politiska. Därför måste löntagarorganisationerna engagera sig. För SACO gäller särskilt, att sedan konflikten 1971 har det gällt att bygga upp ett nytt förtroendeförhållande till politikerna.

De fackliga organisationerna har vidgat sin intressesfär till att omfatta allt fler frågor som har politisk anknytning. Det gäller skatter, socialpolitik, bostadsfrågor etc. Många kritiserar organisationerna för att de i dessa frågor inte vet om de har medlemmarnas stöd. Ett antal centralt placerade förtroendemän och tjänstemän yttrar sig på miljoner löntagares vägnar. Det finns en aspekt på detta problem, som inte kommit fram så mycket i den offentliga diskussionen men som man möter desto mer i det vardagliga fackliga arbetet. Det gäller alla de politiskt aktiva människor, som i de fackliga organisationerna ser instrument för sina egna politiska önskemål.

Det kan vara socialdemokrater, som gärna önskar att regeringen förankrar sina förslag hos LO, TCO och SACO för att därigenom ställa de borgerliga inför valet att antingen acceptera regeringens åsikt eller "gå emot 2,8 miljoner löntagares uttalade önskemål". Men det kan också gälla centerpartister, som försöker "infiltrera" LO på de lokala arbetsplatserna och därmed vinna LO-medlemmarnas stöd för centerns politik.

Det kan också gälla människor med sympatier för något borgerligt parti, som önskar att framför allt TCO och SACO skall medverka till att den socialdemokratiske regeringen tvingas avgå. Detta betyder att de organisationer, som önskar vara politiskt obundna, i ökad utsträckning får se upp med medlemmar som primärt vill utnyttja de fackliga organisationerna för egna politiska syften.

Bland borgerligt sinnade utanför orga-

nisationerna möter man ofta förvåning, när man deklarerar att dessa är politiskt obundna och därför inte önskar medverka i politiska aktioner. Många är bekymrade över att de tycker sig ana tendenser till allt mer intima närmanden mellan TCO och socialdemokratien. De föreslår därför ofta att TCO och SACO skall gå samman i en enad tjänstemannarörelse för att denna skall agera i linje med borgerliga politiska intressen som en motvikt mot det socialdemokratiska LO.

Man hoppas då att SACO — som man kallar borgerligt — i ett sammangående med TCO skall komma att utgöra någon sorts jämvikt i den nya stora tjänstemannaorganisationen och att den skall agera mot SAP. Många av dem som talar om en enad tjänstemannarörelse har alltså inte som målsättning att skapa en effektiv löntagarorganisation utan styrs helt av politiska motiv. Detta resonemang om den enade tjänstemannarörelsen bygger på helt felaktiga premisser.

SACO är inte borgerligt

Det avgörande missförståndet är att SACO inte är någon borgerlig politisk kraft i vårt samhälle. Visserligen röstar troligen en majoritet av medlemmarna på något av de borgerliga partierna. Efter valet 1968 gjordes en undersökning, som visade att cirka 70 % av akademikerna röstade med h+cp+fp. Sedan dess har dock mer än 85 000 unga akademiker lämnat universiteten. Man kan med säkerhet anta att andelen borgerliga sympatisörer

bland dessa är lägre, och därmed har hela akademikerkollektivet blivit mindre borgerligt dominerat.

Men även om medlemmarna har en borgerlig inställning, kan inte den fackliga organisationen agera utifrån några politiska värderingar. Alltsedan SACO bildades har det varit en allmän uppfattning bland förbund och medlemmar att den fackliga akademikerrörelsen skall stå obunden i förhållande till politiska partier och ideologier. En rimlig utgångspunkt är att en facklig organisation alltid måste vara beredd att diskutera med den sittande regeringen för att eventuellt uppnå fackligt politiska fördelar. Ledstjärnan måste vara resultatet i fackligt hänseende, och man får då bortse från de politiska effekter ett handlande kan få.

Uppgörelsen om att folkpensionsavgiften skulle slopas för 1974 är ett utmärkt exempel på en situation då SACO lyckades uppnå väsentliga skattereduktioner för medlemmarna, som ledde till att förhandlingsresultatet 1974 blev rätt hyggligt. Att sedan Haga-överläggningarna mellan regeringen och organisationerna kom att spela en betydelsefull roll i frågan om nyval fanns ingen anledning att från facklig utgångspunkt ta någon hänsyn till.

Den andra komponenten i den felaktiga tankegången om en enad borgerlig tjänstemannarörelse är att en sådan aldrig skulle agera politiskt gentemot LO. En politiskt obunden tjänstemannaorganisation kan inte ha som primär uppgift att fungera som något slags opposition mot en annan löntagarorganisation. Det finns naturligt-

vis tvärtom mycket av gemensamma intressen för löntagarna, där de bör handla gemensamt mot arbetsgivarna och även i viss mån politikerna. Det finns så mycket som förenar, att man i vissa fall kan välja att gå samman, även om man inte är överens om alla detaljer i de reformförslag man väljer att kämpa för.

Vi får i det sammanhanget acceptera att den största löntagarorganisationen av historiska skäl samarbetar med ett av de politiska partierna. Andra löntagarorganisationer kan agera som LO utifrån icke-politiska utgångspunkter. Uppfattningarna i olika sakfrågor kan därmed bli samstämmiga, även om de bakomliggande bedömningarna kan skilja sig åt.

De politiska konsekvenserna

Som tidigare sagts måste det fackliga resultatet vara det avgörande oavsett vilka politiska konsekvenser det kan tänkas få. Men det är naturligtvis klart att de fackliga organisationerna i vårt land kommit att bli betydelsefulla pjäser i det politiska spelet. Detta är organisationsledningarna medvetna om. Därför är det nödvändigt att organisationerna markerar hur de ser på sin roll i det politiska skeendet.

För SACO är detta kanske av särskilt stort intresse, eftersom organisationen rådde på kollisionskurs med det etablerade samhället vid konflikten 1971. Vi gick då in i en öppen konflikt på grund av att vi inte såg någon annan möjlighet att få de fackliga kraven tillgodosedda. Kraven var framräknade på basis av det inkomstpoli-

tiska handlingsprogram SACO antagit ett år tidigare. Målsättningen var att kompensera för den stora köpkraftsförsämring som 1969 års avtalsrörelse givit till resultat.

Vi krävde ingen andel i standardstegringen men hamnade ändå en bit över 20 %. I det debattklimat som då rådde blev det ett politiskt utmanande bud. Resultatet blev öppna konflikter, tvångslagstiftning och ett dåligt avtalsförslag, som SACO avstod från att skriva på.

Konflikten 1971

Det kan kanske nu vara dags att fundera över vad som hände och vad de erfarenheter man drog av 1971 års konflikt kan betyda för det framtida handlandet.

Utgångspunkten för det fackliga arbetet är klar: att genom olika möjliga åtgärder förbättra medlemmarnas ekonomiska och sociala situation och då i princip främst köpkraften. För SACO:s del har detta kunnat formuleras som ett minimimål, där vi säger att vi accepterar en utjämning av löneskillnader men att den inte får gå så snabbt att vissa grupper får försämrade köpkraft. Det har även sagts att vi helst skall ha del — om ock mindre än andra grupper — i standardstegringen.

För SACO:s del har det varit uppenbart, att köpkraften inte behöver klaras med enbart bruttolöneökningar. Som nu blivit mer eller mindre godtagat kan man mycket väl använda tex skattepolitiken för att förenkla förutsättningarna för avtalsrörelserna. Rent tekniskt har SACO:s

inkomstpolitik blivit allmänt accepterad, trots att den kritiserades minst sagt intensivt bara för tre till fyra år sedan. Men för SACO:s del räcker det inte med detta. Det har också varit nödvändigt att visa att arbetssättet vid konflikten 1971 var en väg som inte bör väljas på nytt: vi önskar spela med på samma villkor som andra.

Utgångspunkten måste vara vetskapen om att alla frågor som rör SACO:s verksamhet också är politiska: skatter, priser, utbildningsfrågor, arbetsmarknadsfrågor och även delvis lönerna. Detta innebär att de fackliga organisationernas företrädare måste veta hur politikerna arbetar och tänker. Politikerna vill i sitt arbete gärna ha intresseorganisationernas medverkan. Det sker genom representation i utredningar, besvarande av remisser och i direkta överläggningar. Skall man lyckas tillvarata medlemmarnas intressen krävs sådan medverkan. Ställer man sig vid sidan om — som man ansåg att SACO gjorde 1971 — får man finna sig i att föra kampen med öppna konfliktmedel även fortsättningsvis och det kan i det långa loppet knappast leda till framgångar.

SACO i samhället

Vill man välja "samförståndsvägen", måste man ställa sig innanför de toleransramar, som omfattas av en överväldigande

majoritet av politiker och andra opinionsbildare.

Skall en organisation lyckas förbättra villkoren för sina medlemmar, måste den bli en del av det "etablerade" samhället. Det innebär inte att den ensidigt måste acceptera ett visst partis politik. Men den måste agera inom ramarna för vissa begrepp som är mer eller mindre allmänt accepterade: social rättvisa, ökat inflytande för arbetstagarna, demokrati och frihet etc. Detta innebär inte att man avsvär sig möjligheten att använda fackliga kampmedel men att man lär sig leva med politikerna såsom stormakterna umgås. Man håller fred och respekterar varandra, därför att man känner till varandras vapen.

Vid 1971 års konflikter skapades en förtroendeklyfta mellan SACO och politikerna. För SACO:s del har det varit angeläget att slå en bro över denna. Det har skett genom kontakter med politiker och genom en allmän inriktning av den fackliga politiken. SACO:s nya syn är cirka tre år gammal, och det är därför alldeles för tidigt att säga om den har varit framgångsrik. Men i det korta perspektivet är det uppenbart, att man kan påvisa vissa resultat. När man bedömer SACO:s möjligheter är det också viktigt att komma ihåg att SACO är en liten organisation, som företräder medlemmar som är hårt utsatta i den politiska debatten.